

פרשת בראשית

א בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת
הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ: **ב** וְהָאָרֶץ
הִיְתָה תֵהוֹ וְבָהּ וְחָשֶׁךְ עַל־פְּנֵי
תְהוֹם וְרוּחַ אֱלֹהִים מְרַחֶפֶת
עַל־פְּנֵי הַמַּיִם: **ג** וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אוֹר
וַיְהי־אוֹר: **ד** וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאֹר
כִּי־טוֹב וַיְבַדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאֹר
וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: **ה** וַיִּקְרָא אֱלֹהִים
לְאוֹר יוֹם וּלְחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה
וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד: (פ)
ו וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי רְקִיעַ בְּתוֹךְ
הַמַּיִם וַיְהי מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם: **ז**
וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הָרָקִיעַ וַיְבַדֵּל בֵּין
הַמַּיִם אֲשֶׁל מִתַּחַת לָרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם
אֲשֶׁר מֵעַל לָרָקִיעַ וַיְהי־כֵן: **ח** וַיִּקְרָא
אֱלֹהִים לָרָקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהי־עֶרֶב
וַיְהי־בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: (פ) **ט** וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יִקְוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם
אֶל־מְקוֹם אֶחָד וְתִרְאָה הַיַּבֵּשָׁה
וַיְהי־כֵן: **י** וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיַּבֵּשָׁה אָרֶץ
וּלַמְּקוֹה הַמַּיִם קָרָא יָמִים
וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: **יא** וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים תְּדַשּׁא הָאָרֶץ דָּשָׂא עֹשֶׁב
מִזֵּרֶע זֶרַע עֵץ פְּרִי עֵץ
פְּרִי לְמִינֹו אֲשֶׁר זֶרְעוּ־בֹ עַל־הָאָרֶץ
וַיְהי־כֵן: **יב** וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא
עֹשֶׁב מִזֵּרֶע זֶרַע לְמִינֵהוּ וְעֵץ
עֹשֶׂה־פְרִי אֲשֶׁר זֶרְעוּ־בֹ לְמִינֵהוּ
וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: **יג** וַיְהי־עֶרֶב

א בְּרֵאשִׁית¹ בָּרָא ה' את
הַשָּׁמַיִם ואת הָאָרֶץ: **ב** והָאָרֶץ
הִיְתָה שִׁמְמָה² וְרִיקָה³ וְחֹשֶׁךְ על פני
תְהוֹם ורוח מַלְפָּנִי ה' מְנַשְׁבֶּת
על פני הַמַּיִם: **ג** וַיֹּאמֶר ה' יְהי אוֹר
וַיְהי אוֹר: **ד** וַיֵּרָא ה' את האור
כִּי טוֹב וַיְבַדֵּל ה' בֵּין האור
וּבֵין הַחֹשֶׁךְ: **ה** וַיִּקְרָא ה'
לְאוֹר יוֹמָם⁴ וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה
וַיְהי עֶרֶב וַיְהי בֹקֶר יוֹם אֶחָד: (פ)
ו וַיֹּאמֶר ה' יְהי רְקִיעַ בַּאֲמַצֵּעַ⁵
הַמַּיִם וַיְהי מַבְדִּיל בֵּין הַמַּיִם לְמַיִם: **ז**
וַיַּעַשׂ ה' את הַרְקִיעַ וַיְבַדֵּל בֵּין
הַמַּיִם שִׁמְמָתָחַת⁶ לְרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם
שִׁמְעַל הַרְקִיעַ וַיְהי כֵן: **ח** וַיִּקְרָא
ה' לְרְקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהי עֶרֶב
וַיְהי בֹקֶר יוֹם שֵׁנִי: (פ) **ט** וַיֹּאמֶר
ה' יִאֲסְפוּ⁷ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם
לְמְקוֹם אֶחָד וְתִרְאָה הַיַּבֵּשָׁה
וַיְהי כֵן: **י** וַיִּקְרָא ה' לַיַּבֵּשָׁה אָרֶץ
וּלְבֵית⁸ אֲסִיפוֹת הַמַּיִם קָרָא יָמִים
וַיֵּרָא ה' כִּי טוֹב: **יא** וַיֹּאמֶר ה' תִּדְשָׂא
הָאָרֶץ דָּשָׂא עֹשֶׁב
שׁוֹרְעוֹ נִזְרָע עֵץ פִּירוֹת עוֹשֶׂה
פִּירוֹת לְמִינֵו שׁוֹרְעוֹ בֹּ עַל הָאָרֶץ
וַיְהי כֵן: **יב** וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דָּשָׂא
עֹשֶׁב שׁוֹרְעוֹ נִזְרָע לְמִינֵהוּ וְעֵץ
עוֹשֶׂה פִּירוֹת שׁוֹרְעוֹ בֹּ לְמִינֵהוּ
וַיֵּרָא ה' כִּי טוֹב: **יג** וַיְהי עֶרֶב

א בְּקֶדְמִין בָּרָא יי יְיָ
שְׁמִיָּא וַיְיָ אֶרְעָא: **ב** וְאֶרְעָא
הָיָה צְדִיָּא וְרִיקָנָא וְחֹשׁוֹכָא עַל אִפִּי
תְהוֹמָא וְרוּחָא מִן קֳדָם יי מְנַשְׁבָּא
עַל אִפִּי מִיָּא: **ג** וַאֲמַר יי יְהי נְהוֹרָא
וְהָיָה נְהוֹרָא: **ד** וַחֲזָא יי יְיָ נְהוֹרָא
אַרִי טָב וְאֶפְרִישׁ יי בֵּין נְהוֹרָא
וּבֵין חֹשׁוֹכָא: **ה** וַקְרָא יי
לְנְהוֹרָא יִמְמָא וְלַחֹשׁוֹכָא קָרָא לַיְלִיָּא
וְהָיָה רְמֵשׁ וְהָיָה צֶפֶר יוֹם חַד: (פ)
ו וַאֲמַר יי יְהי רְקִיעָא בְּמִצְעוֹת
מִיָּא וַיְהי מְפָרִישׁ בֵּין מִיָּא לְמִיָּא: **ז**
וַעֲבַד יי יְיָ רְקִיעָא וְאֶפְרִישׁ בֵּין
מִיָּא דְמַלְרַע לְרְקִיעָא וּבֵין מִיָּא
דְמַעַל לְרְקִיעָא וְהָיָה כֵן: **ח** וַקְרָא
יי לְרְקִיעָא שְׁמִיָּא וְהָיָה רְמֵשׁ
וְהָיָה צֶפֶר יוֹם תַּנָּן: (פ) **ט** וַאֲמַר
יי יִתְכַנְשׁוּן מִיָּא מִתַּחַת שְׁמִיָּא
לְאַתֵּר חַד וְתִתְחַזִּי יַבֵּשְׁתָּא
וְהָיָה כֵן: **י** וַקְרָא יי לַיַּבֵּשְׁתָּא אֶרְעָא
וּלְבֵית כְּנִישֵׁת מִיָּא קָרָא יָמִי
וַחֲזָא יי אַרִי טָב: **יא** וַאֲמַר יי תִּדְאִית
אֶרְעָא דְתָאָה עֶסְבָּא
דְּבֵר זֶרְעִיהּ מִזְדֵּרַע אֵילָן פִּירִין עֶבֶיד
פִּירִין לְזִנְיָה דְּבֵר זֶרְעִיהּ בֵּיה עַל אֶרְעָא
וְהָיָה כֵן: **יב** וַאֲפִיקַת אֶרְעָא דְתָאָה
עֶסְבָּא דְּבֵר זֶרְעִיהּ מִזְדֵּרַע לְזִנְיָהּ וְאֵילָן
עֶבֶיד פִּירִין דְּבֵר זֶרְעִיהּ בֵּיה לְזִנְיָהּ
וַחֲזָא יי אַרִי טָב: **יג** וְהָיָה רְמֵשׁ

¹ ראה יונתן ש"ב כ, יח; ש"א ט, ח; רמב"ן בדרשת 'תורת ה' תמימה' (כתבי רמב"ן ח"א עמ' קנו); אברבנאל; חזקוני.

² שמות כג, כט; ויקרא כו, לג.

³ ראה להלן לו, כד ועוד.

⁴ ראה דברים כח, סו; "ומלת יומם לא תמצא בכל המקרא רק על עת היות השמש על הארץ" (אב"ע שמות יג, כב). וכן הוא בלשון אונקלוס.

⁵ ראה רש"י.

⁶ האות ד' בתחלת המילה היא כאות ש' בלה"ק (רא"ש גיטין פ"ט ס"ד), שבאה במקום 'אשר' (אב"ע תהלים פג, יט; קהלת ה, א; מו"נ א, סג).

⁷ להלן כט, ח.

⁸ מקום מיוחד לדבר מסויים מתורגם בלשון 'בית', כמו 'בית זרע' (ויקרא כז, טז) 'בית מישד קטמא' (ויקרא ד, יב) ועוד.

וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: (פ) **וַיֹּאמֶר** אֱלֹהִים יְהִי מֵאֲרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לַהֲבַדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לַאֲתָת וּלְמוֹעֲדִים וּלְיָמִים וּשְׁנָיִם: **טו** וְהָיוּ לְמֵאֹרֶת בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ וַיְהִי־כֵן: **טז** וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־שְׁנֵי הַמֵּאֹרֶת הַגְּדֹלִים אֶת־הַמֵּאֹר הַגָּדֹל לְמַמְשֶׁלֶת הַיּוֹם וְאֶת־הַמֵּאֹר הַקָּטָן לְמַמְשֶׁלֶת הַלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכְבִּים: **יז** וַיִּתֵּן אֹתָם אֱלֹהִים בְּרָקִיעַ הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל־הָאָרֶץ: **יח** וּלְמַשׁלׁ בְּיוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: **יט** וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: (פ) **כ** וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׁרְצוּ הַמַּיִם שָׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יַעֲוֹף עַל־הָאָרֶץ עַל־פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם: **כא** וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הַתַּנִּינִים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל־נֶפֶשׁ הַחַיָּה | הַרְמֵשֶׁת אֲשֶׁר שָׂרְצוּ הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל־עוֹף כָּנָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: **כב** וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הַמַּיִם בַּיָּמִים וְהָעוֹף יִרָב בָּאָרֶץ: **כג** וַיְהִי־עֶרֶב וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: (פ) **כד** וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֶמָּה וְרֶמֶשׂ וְחַי־תֹּצֵאֲרָץ לְמִינָהּ וַיְהִי־כֵן: **כה** וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֶת־הַבְּהֶמָּה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינָהּ וַיֵּרָא אֱלֹהִים כִּי־טוֹב: **כו** וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדָגַת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֶמָּה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־רֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ: **כז** וַיִּבְרָא אֱלֹהִים | אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר

וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שְׁלִישִׁי: (פ) **י** וַיֹּאמֶר ה' יִהְיוּ אוֹרִים⁹ בְּרָקִיעַ שֶׁל הַשָּׁמַיִם לַהֲבַדִּיל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין הַלַּיְלָה וְהָיוּ לַאֲתוֹת וּלְמוֹעֲדִים וּלְסִפּוֹר¹⁰ בְּהֵם יָמִים וּשְׁנָיִם: **טו** וְהָיוּ לְאוֹרִים בְּרָקִיעַ שֶׁל הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ וְהָיוּ כֵן: **טז** וַיַּעַשׂ ה' אֶת שְׁנֵי הָאוֹרִים הַגְּדֹלִים אֶת הָאוֹר הַגָּדוֹל לְמַשׁוֹל¹¹ בְּיוֹם וְאֵת הָאוֹר הַקָּטָן לְמַשׁוֹל בַּלַּיְלָה וְאֵת הַכּוֹכְבִּים: **יז** וַיִּתֵּן אוֹתָם ה' בְּרָקִיעַ שֶׁל הַשָּׁמַיִם לְהָאִיר עַל הָאָרֶץ: **יח** וּלְמַשׁוֹל בְּיוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְהַבְדִּיל בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ וַיֵּרָא ה' כִּי טוֹב: **יט** וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם רְבִיעִי: (פ) **כ** וַיֹּאמֶר ה' יַיַּעֲרוּ¹² הַמַּיִם שֶׂרָץ נֶפֶשׁ חַיָּה וְעוֹף יַעֲוֹף עַל הָאָרֶץ עַל פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמַיִם: **כא** וַיִּבְרָא ה' אֶת הַתַּנִּינִים הַגְּדֹלִים וְאֵת כָּל נֶפֶשׁ הַחַיָּה שֶׁנֶּעֱשֶׂה שֶׁהַנִּינִי הַמַּיִם לְמִינֵהֶם וְאֵת כָּל הָעוֹף שֶׁעָף לְמִינֵהוּ וַיֵּרָא ה' כִּי טוֹב: **כב** וַיִּבְרָךְ אוֹתָם ה' לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הַמַּיִם בַּיָּמִים וְהָעוֹף יִרָב בָּאָרֶץ: **כג** וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם חַמִּישִׁי: (פ) **כד** וַיֹּאמֶר ה' תּוֹצֵא הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה לְמִינָהּ בְּהֶמָּה וְרֶמֶשׂ וְחַי־תֹּצֵאֲרָץ לְמִינָהּ וְהָיוּ כֵן: **כה** וַיַּעַשׂ ה' אֶת חַיַּת הָאָרֶץ לְמִינָהּ וְאֵת הַבְּהֶמָּה לְמִינָהּ וְאֵת כָּל הָרֶמֶשׂ שֶׁל הָאָרֶץ לְמִינָהּ וַיֵּרָא ה' כִּי טוֹב: **כו** וַיֹּאמֶר ה' נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדֹמוֹתֵנוּ וַיִּמְשְׁלוּ בְּדָגַי הַיָּם וּבְעוֹף שֶׁל הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֶמָּה וּבְכָל הָאָרֶץ וּבְכָל הָרֶמֶשׂ שֶׁנֶּעַם עַל הָאָרֶץ: **כז** וַיִּבְרָא ה' אֶת אָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אוֹתוֹ זָכָר

וְהָיוּ צֶפֶר יוֹם תְּלִיתִי: (פ) **י** וַיֹּאמֶר יי יְהוֹן נְהוֹרִין בְּרָקִיעָא דְשָׁמַיָא לְאַפְרָשָׁא בֵּין יָמָא וּבֵין לַיְלָא וְהָיוּ לְאַתִּין וּלְזִמְנִין וּלְמַמְנִי בְּהוֹן יוֹמִין וּשְׁנָיִן: **טו** וְהָיוּ לְנְהוֹרִין בְּרָקִיעָא דְשָׁמַיָא לְאַנְהָרָא עַל אֲרֶעָא וְהָיוּ כֵן: **טז** וַעֲבַד יי יְת תַּרְנִין נְהוֹרָיָא רַבְרַבִּיָא יְת נְהוֹרָא רַבָּא לְמַשְׁלֵט בִּימָמָא וְיְת נְהוֹרָא זַעֲרָא לְמַשְׁלֵט בַּלַּיְלָא וְיְת כּוֹכְבִּיָא: **יז** וַיְהִי יְתַהוֹן יי בְּרָקִיעָא דְשָׁמַיָא לְאַנְהָרָא עַל אֲרֶעָא: **יח** וּלְמַשְׁלֵט בִּימָמָא וּבַלַּיְלָא וּלְאַפְרָשָׁא בֵּין נְהוֹרָא וּבֵין חֹשׁוֹכָא וַיְחַזָּא יי אַרִי טָב: **יט** וְהָיוּ רָמֶשׂ וְהָיוּ צֶפֶר יוֹם רְבִיעִי: (פ) **כ** וַיֹּאמֶר יי יִרְחֲשׁוּן מֵיָא רְחִישׁ נִפְשָׁא חַיָּתָא וְעוֹפָא יִפְרַח עַל אֲרֶעָא עַל אִפִּי רְקִיעַ שְׁמַיָא: **כא** וַיִּבְרָא יי יְת תַּנִּינִיָא רַבְרַבִּיָא וְיְת כָּל נִפְשָׁא חַיָּתָא דִּרְחֲשָׁא דְאַרְחִישׁוּ מֵיָא לִזְנִיָּהוֹן וְיְת כָּל עוֹפָא דִּפְרַח לִזְנִיָּהוּ וַיְחַזָּא יי אַרִי טָב: **כב** וַיִּבְרָךְ יְתַהוֹן יי לְמִימַר פּוֹשׁוּ וּסְגּוּ וּמְלֹו יְת מֵיָא בִּימָמָא וְעוֹפָא יִסְגִּי בְּאַרְעָא: **כג** וְהָיוּ רָמֶשׂ וְהָיוּ צֶפֶר יוֹם חַמִּישִׁי: (פ) **כד** וַיֹּאמֶר יי תַּפִּיק אֲרֶעָא נִפְשָׁא חַיָּתָא לִזְנִיָּה בְּעִיר וּרְחִישׁ וְחַי־תֹּצֵאֲ אֲרֶעָא לִזְנִיָּה וְהָיוּ כֵן: **כה** וַעֲבַד יי יְת חַיַּת אֲרֶעָא לִזְנִיָּה וְיְת בְּעִירָא לִזְנִיָּה וְיְת כָּל רְחֲשָׁא דְאַרְעָא לִזְנִיָּהוּ וַיְחַזָּא יי אַרִי טָב: **כו** וַיֹּאמֶר יי נַעֲבִיד אָנְשָׁא בְּצַלְמֵנָא כְּדֹמוֹתֵנָא וַיִּשְׁלֹטוּן בְּנוֹנִי יָמָא וּבְעוֹפָא דְשָׁמַיָא וּבַבְּעִירָא וּבְכָל אֲרֶעָא וּבְכָל רְחֲשָׁא דִּרְחִישׁ עַל אֲרֶעָא: **כז** וַיִּבְרָא יי יְת אָדָם בְּצַלְמִיָּה בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא יְתִיָּה דְכָר

⁹ אין הבדל בלשון התרגום בין הדבר המאיר לאור עצמו (ראה לעיל פסוק ג' ולהלן פסוק טז), וכלה"כ 'אוֹרִים גְּדֹלִים' (תהלים קלו, ז); ועיין רמב"ן.
¹⁰ להלן טז, ה'; דברים טז, ט.
¹¹ ראה להלן פסוק יז.
¹² ראה רמב"ן.

וּנְקָבָה בְּרָא אֹתָם: **כח** וַיְבָרֶךְ אֹתָם¹³
 אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ
 וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וּכְבֹּשְׁהָ
 וּרְדּוּ בְּדִגְתַּת הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם
 וּבְכָל־חַיָּה הַרְמִשֹּׁת עַל־הָאָרֶץ: **כט**
 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הִנֵּה נֹתַתִּי לָכֶם
 אֶת־כָּל־עֵשֶׂב | זֶרַע זָרַע זָרַע
 אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־הָעֵץ
 אֲשֶׁר־בּוֹ פְרִי־עֵץ זֶרַע זָרַע
 לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: **ל** וְלָכָל־חַיַּת
 הָאָרֶץ וְלָכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וְלָכָל |
 רוֹמֵשׁ עַל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־בּוֹ גִפְשׁ
 חַיָּה אֶת־כָּל־יֶרֶק עֹשֶׂב לְאֹכְלָהּ
 וַיְהִי־כֵן: **לא** וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה
 וַהֲנֵה־טוֹב מְאֹד וַיְהִי־עֶרֶב
 וַיְהִי־בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי: (פ) **ב א**
 וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
 וְכָל־צְבָאָם: **ב** וַיְכַל אֱלֹהִים בְּיוֹם
 הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה
 וַיִּשְׁבֹּת בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִי מְכַל־מְלַאכְתּוֹ
 אֲשֶׁר עָשָׂה: **ג** וַיְבָרֶךְ אֱלֹהִים אֶת־יוֹם הַשְּׁבִיעִי
 וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת
 מְכַל־מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר־בְּרָא אֱלֹהִים
 לַעֲשׂוֹת: (פ) [שני] **ד** אֵלָּה תּוֹלְדוֹת
 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהִבְרָאָם בְּיוֹם
 עֲשׂוֹת יְהוָה אֱלֹהִים אָרֶץ וּשְׁמַיִם: **ה**
 וְכָל | עֵיץ הַשָּׂדֶה טָרֶם יִהְיֶה
 בָּאָרֶץ וְכָל־עֹשֶׂב הַשָּׂדֶה טָרֶם
 יִצְמַח כִּי לֹא הִמְטִיר יְהוָה אֱלֹהִים
 עַל־הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד
 אֶת־הָאָדָמָה: **ו** וְאֵד יַעֲלֶה מִן־הָאָרֶץ
 וְהִשָּׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאָדָמָה: **ז**
 וַיִּצְרֹף יְהוָה אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עָפָר
 מִן־הָאָדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נִשְׁמַת

וּנְקָבָה בְּרָא אֹתָם: **כח** וַיְבָרֶךְ אֹתָם¹³
 ה' וַיֹּאמֶר לָהֶם ה' פְּרוּ
 וּרְבוּ וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְחִזְקוּ עָלֶיהָ
 וּמִשְׁלּוֹ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם
 וּבְכָל חַיָּה שְׂנֵעָה עַל הָאָרֶץ: **כט**
 וַיֹּאמֶר ה' הִנֵּה נֹתַתִּי לָכֶם
 אֶת כָּל הָעֵשֶׂב שְׂזָרְעוּ נִזְרַע
 שְׁעַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וְאֵת כָּל הָעֵץ
 שְׁבוּ פִירוֹת עֵץ שְׂזָרְעוּ נִזְרַע
 לָכֶם יִהְיֶה לְאֹכְלָהּ: **ל** וְלָכָל חַיַּת
 הָאָרֶץ וְלָכָל הָעוֹף שֶׁל הַשָּׁמַיִם וְלָכָל
 שְׂנֵעַ עַל הָאָרֶץ שְׁבוּ נֶפֶשׁ
 חַיָּה אֵת כָּל יֶרֶק עֹשֶׂב לְאֹכְלָהּ
 וַיְהִי כֵן: **לא** וַיֵּרָא ה' אֵת כָּל שְׁעָשָׂה
 וַהֲנֵה מְתוֹקוֹן¹⁴ מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב
 וַיְהִי בֹקֶר יוֹם שְׁשִׁי: (פ) **ב א**
 וַיְכַלּוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ
 וְכָל צְבָאוֹתָם: **ב** וַיְכַל ה' בְּיוֹם
 הַשְּׁבִיעִי מְלַאכְתּוֹ שְׁעָשָׂה וַיִּנַּח בְּיוֹם
 הַשְּׁבִיעִי מְכַל מְלַאכְתּוֹ שְׁעָשָׂה: **ג**
 וַיְבָרֶךְ ה' אֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי
 וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ כִּי בּוֹ נָח
 מְכַל מְלַאכְתּוֹ שֶׁבְרָא ה'
 לַעֲשׂוֹת: (פ) [שני] **ד** אֵלָּה תּוֹלְדוֹת
 הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר נִבְרָאוּ בְּיוֹם
 שְׁעָשָׂה ה' אֱלֹקִים אָרֶץ וּשְׁמַיִם: **ה**
 וְכָל עֵצִי הַשָּׂדֶה עַדִּיין לֹא¹⁵ הָיוּ
 בָּאָרֶץ וְכָל הָעֵשֶׂב שֶׁל הַשָּׂדֶה עַדִּיין לֹא
 צָמַח כִּי לֹא הוֹרִיד ה' אֱלֹקִים מִטֶּר
 עַל הָאָרֶץ וְאָדָם אֵין לַעֲבֹד
 אֶת הָאָדָמָה: **ו** וְעֵנַן הָיָה עוֹלָה מִן הָאָרֶץ
 וּמִשְׁקָה אֵת כָּל פְּנֵי הָאָדָמָה: **ז**
 וַיְבָרֵא ה' אֱלֹקִים אֵת אָדָם עֹפֵר
 מִן הָאָרֶץ וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נִשְׁמָה

וּנְקָבָה בְּרָא יְהוָה: **כח** וַיְבָרֶךְ יְהוָה
 יְיָ וַיֹּאמֶר לָהֶן יְיָ פּוֹשׁוּ
 וּסְגּוּ וּמִלּוּ יֵת אֶרֶעָ וּתְקוּפוּ עֲלֶהּ
 וּשְׁלֹטוּ בְּנוֹנֵי יָמָּה וּבְעוֹפָא דְשָׁמַיָּא
 וּבְכָל חַיָּתָא דְרַחֲשָׂא עַל אֶרֶעָ: **כט**
 וַיֹּאמֶר יְיָ הֵא יְהִיבִית לָכוֹן
 יֵת כָּל עֶסְבָּא דְבֵר זְרַעִיה מְזֻדְרַע
 דְּעַל אֶפִּי כָל אֶרֶעָ וְיֵת כָּל אֵילָנָא
 דְּבִיָּה פְרִי אֵילָנָא דְבֵר זְרַעִיה מְזֻדְרַע
 לָכוֹן יְהִי לְמִיכָל: **ל** וְלָכָל חַיַּת
 אֶרֶעָ וְלָכָל עוֹפָא דְשָׁמַיָּא וְלָכָל
 דְרַחֲשִׁישׁ עַל אֶרֶעָ דְּבִיָּה נִפְשָׂא
 חַיָּתָא יֵת כָּל יְרוֹק עֶסְבָּא לְמִיכָל
 וַהֲנֵה כֵן: **לא** וַחֲזָא יְיָ יֵת כָּל דְּעַבְד
 וְהָא תְקִין לַחֲדָא וַהֲנֵה רְמֵשׁ
 וַהֲנֵה צֶפֶר יוֹם שְׁתִּיתִי: (פ) **ב א**
 וַאֲשֶׁתְּכַלְלוּ שְׁמַיָּא וְאֶרֶעָ
 וְכָל חַיְלִיהוֹן: **ב** וְשִׁיצִי יְיָ בְּיוֹמָא
 שְׁבִיעָאָה עֲבִידְתִּיה דְּעַבְד וְנַח
 בְּיוֹמָא שְׁבִיעָאָה מְכַל עֲבִידְתִּיה
 דְּעַבְד: **ג** וַיְבָרֶךְ יְיָ יוֹמָא שְׁבִיעָאָה
 וַיְקַדֵּשׁ יְתִיה אֲרִי בִיָּה נַח
 מְכַל עֲבִידְתִּיה דְּבִרָא יְיָ
 לְמַעַבְד: (פ) [שני] **ד** אֵלָּין תּוֹלְדַת
 שְׁמַיָּא וְאֶרֶעָ כַּד אֶתְבְּרִיאוּ בְּיוֹמָא
 דְּעַבְד יְיָ אֱלֹהִים אֶרֶעָ וּשְׁמַיָּא: **ה**
 וְכָל אֵילָנֵי חִקְלָא עַד לֹא הָיוּ
 בָּאֶרֶעָ וְכָל עֶסְבָּא דְחִקְלָא עַד לֹא
 צָמַח אֲרִי לֹא אֲחִית יְיָ אֱלֹהִים מִטְרָא
 עַל אֶרֶעָ וְאָנָּשׁ לִית לְמַפְלַח
 יֵת אֲדָמָתָא: **ו** וְעֵנָנָא הָוָה סָלִיק מִן אֶרֶעָ
 וּמִשְׁקֵי יֵת כָּל אֶפִּי אֲדָמָתָא: **ז**
 וַיְבָרֵא יְיָ אֱלֹהִים יֵת אָדָם עֹפֵרָא
 מִן אֶרֶעָ וַיִּפַּח בְּאַפּוֹהִי נִשְׁמָתָא

¹³ לשון תיקון בתרגום משמשת בדרך כלל לסידור הדבר על מתכונתו; וראה רמב"ן.

¹⁴ הלשון 'שכלול' בתרגום משמש לגמר הדבר והשלמתו (מצודות עזרא ד, יב; ועיין פסיקתא רבתי ב, שדוד ייסד הבית, ושלמה שכללו); תיקון וקישוט הדבר הקיים (רש"י על ב"ר י, ה; אברבנאל להלן פסוק ד; תורת חיים סנהדרין לח.). אמנם הוא גם תרגום של לשון יסוד (שמות טו, יח ועוד).

¹⁵ שמות ו, כו ועוד.

¹⁶ רש"י שמואל א' ג, ז.

חיים ויהי האדם לנפש חיה:
ח ויטע יהוה אלהים גן בעדן
מקדם וישם שם את־האדם
אשר יצר: **ט** ויצלח יהוה אלהים
מן־האדמה כל־עץ נחמד למראה
וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן
ועץ הדעת טוב ורע:
י ונהר יצא מעדן להשקות
את־הגן ומשם יפרד והיה
לארבעה ראשים: **יא** שם האחד
פישון הוא הסבב את כל־ארץ
החולה אשר־שם הזהב: **יב** וזהב
הארץ ההוא טוב שם הבדלח
ואבן השהם: **יג** ושם־הנהר השני
גיחון הוא הסבב את כל־ארץ
כוש: **יד** ושם הנהר השלישי תי־קל
הוא ההלך קדמת אשור
והנהר הרביעי הוא פרת: **טו** ויקח
יהוה אלהים את־האדם וינחהו
בגן־עדן לעבדה ולשמרה: **טז**
ויצו יהוה אלהים על־האדם לאמר
מכל עץ־הגן אכל תאכל: **יז** ומעץ
הדעת טוב ורע
לא תאכל ממנו כי ביום שתאכל
ממנו מות תמות: **יח** ויאמר ה'
אלקים לא מתוקן שיהיה אדם
לבדו אעשה לו משען: **יט** כנגדו:
י ויברא ה' אלקים מן הארץ
כל חית החוץ: **כ** ואת כל העוף
של השמים ויבא אצל־²⁶ אדם לראות
מה יקרא לו וכל שהיה קורא לו

של חיים ותהי באדם לרוח מדברת:
ח ויטע ה' אלקים גנה¹⁷ בעדן
לפנים¹⁸ וישכן¹⁹ שם את אדם
שברא: **ט** ויצמח ה' אלקים
מן הארץ כל עץ שנחמד למראה
וטוב למאכל ועץ החיים באמצע הגנה
ועץ שאוכל פירותיו מכירים²⁰ בין טוב לרע:
י ונהר היה יוצא מעדן להשקות
את הגנה ומשם נפרד ונהר²¹
לארבעה ראשי נהרות: **יא** שם אחד
פישון הוא שסובב את כל ארץ
חולה ששם הזהב: **יב** והזהב
של הארץ ההיא טוב שם הבדולח
ואבני השוהם: **יג** ושם הנהר השני
גיחון הוא שסובב את כל ארץ
כוש: **יד** ושם הנהר השלישי דגלת²²
הוא שהולך למזרח של אשור
והנהר הרביעי הוא פרת: **טו** וינהג²³
ה' אלקים את אדם וישכינהו
בגנה של עדן לעבדה ולשמרה: **טז**
ויצו ה' אלקים על אדם לאמר
מכל עץ הגנה אכול תאכל: **יז** ומעץ
שאוכל פירותיו מכירים בין טוב לרע
לא תאכל ממנו כי ביום שתאכל
ממנו מות תמות: **יח** ויאמר ה'
אלקים לא מתוקן שיהיה אדם
לבדו אעשה לו משען²⁴ כנגדו:
יט ויברא ה' אלקים מן הארץ
כל חית החוץ²⁵ ואת כל העוף
של השמים ויבא אצל־²⁶ אדם לראות
מה יקרא לו וכל שהיה קורא לו

דחיי והנות באדם לרוח ממללא:
ח ונצב יי אלהים גנתא בעדן
מלקדמין ואשרי תמן ית אדם
דברא: **ט** ואצמח יי אלהים
מן ארעא כל אילן דמרנג למחזי
וטב למיכל ואילן חייא במציעות גנתא
ואילן דאכלי פירותי חקמין בין טב לביש:
י ונהרא הוה נפיק מעדן לאשקאה
ית גנתא ומתמן מתפרש והוי
לארבעא רישי נהרין: **יא** שום חד
פישון הוא דמקיף ית כל ארע
חולה דתמן דהבא: **יב** ודהבא
דארעא ההיא טב תמן בדלחא
ואבני ברלא: **יג** ושום נהרא תנינא
גיחון הוא דמקיף ית כל ארע
כוש: **יד** ושום נהרא תליתאה דגלת
הוא דמהליך למדנחא דאשור
ונהרא רביעאה הוא פרת: **טו** ודבר
יי אלהים ית אדם ואשרייה
בגנתא דעדן למפלחה ולמטרה: **טז**
ופקיד יי אלהים על אדם למימר
מכל אילן גנתא מיכל תיכול: **יז** ומאילן
דאכלי פירותי חקמין בין טב לביש
לא תיכול מניה ארי ביומא דתיכול
מניה ממת תמות: **יח** ואמר יי
אלהים לא תקין דיהי אדם
בלחודוהי אעביד ליה סמך בקבליה:
יט וברא יי אלהים מן ארעא
כל חית ברא וית כל עופא
דשמיא ואיתי לות אדם למחזי
מא יקרי ליה וכל דהוה קרי ליה

¹⁷ בארמית בא בלשון נקבה. ומצינו כן גם בלה"ק (ישעיהו א, ל ועוד).

¹⁸ דברים ב, י ועוד.

¹⁹ ראה להלן ג, כד.

²⁰ ראה תרגום ירושלמי להלן לח, כה; ובירושלמי כתובות פ"ה ה"ו: "שמואל אמר חכים אנא לחייתא דילדין לי" (וראה בערוך ערך חכם).

²¹ בלה"ק קהלת ב, כב; נחמיה ו, ו.

²² תרגם לפי הנקרא בדורו (ראה רמב"ן להלן מא, מה).

²³ להלן לא, יח.

²⁴ יונתן שמואל ב' כב, יט ועוד.

²⁵ ראה לעיל ו, יד ועוד.

²⁶ ראה להלן לט, י טו יח.

הָאָדָם נִפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ:
[שלישי] **כ** וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת
לְכָל-הַבְּהֵמָה וְלַעֹפֹף הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל
חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם לֹא-מָצָא עֹזֵר
כַּנִּגְדּוֹ: **כא** וַיִּפְלֵ יְהוָה אֱלֹהִים |
תְּרַדְמָה עַל-הָאָדָם וַיִּשָּׁן וַיִּקַּח אֶחָת
מִצִּלְעָתָיו וַיִּסְגֵּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה: **כב**
וַיִּבְרֵ יְהוָה אֱלֹהִים | אֶת-הַצֶּלַע
אֲשֶׁר-לָקַח מִן-הָאָדָם לְאִשָּׁה וַיְבַאֲהָ
אֶל-הָאָדָם: **כג** וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת
הַפֶּעַם עֵצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׁרִי
לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִישׁ
לָקַחְתִּי זֹאת: **כד** עַל-כֵּן יַעֲזֹב-אִישׁ
אֶת-אָבִיו וְאֶת-אִמּוֹ וְדָבַק
בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד: **כה** וַיְהִי
שְׁנֵיהֶם עֶרְוִמִּים הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא
יִתְבָּשְׁשׁוּ: **ג** וְהִנָּחַשׁ הָיָה
עָרֹם מְכַלֵּ תַיִת הַשָּׂדֶה
אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
אֶל-יְהוָה אֵף כִּי-אָמַר אֱלֹהִים לֹא
תֵאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגֶּן: **ב** וַתֹּאמֶר
הָאִשָּׁה אֶל-הִנָּחַשׁ מִפְּרִי עֵץ-הַגֶּן
נֹאכַל: **ג** וּמִפְּרִי הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹד־הַגֶּן
אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֵאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא
תִגְעוּ בּוֹ פֶן-תָּמֹתוּן: **ד** וַיֹּאמֶר
הִנָּחַשׁ אֶל-יְהוָה לֹא-מָוֶת תָּמֹתוּן:
ה כִּי יֵדַע אֱלֹהִים כִּי בְיוֹם אֲכַלְכֶּם
מִמֶּנּוּ וּנְפָקְחוּ עֵינֵיכֶם וְהִיִּיתֶם
כְּאֱלֹהִים יֹדְעֵי טוֹב וָרָע: **ו**
וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאכֹל
וְכִי תֹאמַר-הוּא לְעֵינַיִם וְנִחְמַד הָעֵץ
לְהַשְׂכִּיל וַתִּקַּח מִפְּרִיָּו וַתֵּאכַל
וַתִּתֵּן גַּם-לְאִישָׁהּ עִמָּה וַיֵּאכְלוּ: **ז**
וַתִּפְלַחַנָּה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי

אָדָם נִפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ:
[שלישי] **כ** וַיִּקְרָא אָדָם שְׁמוֹת
לְכָל הַבְּהֵמָה וְלַעֹפֹף שֶׁל הַשָּׁמַיִם וְלִכָּל
חַיַּת הַחוּץ וְלָאָדָם לֹא מָצָא מִשְׁעָן
כַּנִּגְדּוֹ: **כא** וַיִּפְלֵ²⁷ ה' אֱלֹהִים שֵׁנָה
עַל אָדָם וַיִּשָּׁן וַיִּקַּח אֶחָת
מִצִּלְעוֹתָיו וַיִּמְלֵא בָשָׂר תַּחְתָּנָה: **כב**
וַיְבֵן ה' אֱלֹהִים אֶת הַצֶּלַע
שֶׁלָּקַח מִן אָדָם לְאִשָּׁה וַיְבִיאָהּ
אֶצֶל אָדָם: **כג** וַיֹּאמֶר אָדָם זֹאת
הַפֶּעַם עֵצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבְּשָׁרִי
לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מִבְּעֵלָהּ
לָקַחְתִּי זֹאת: **כד** עַל כֵּן יַעֲזֹב אִישׁ
בֵּית מִשְׁכָּבִי אָבִיו וְאִמּוֹ וְדָבַק²⁸
בְּאִשְׁתּוֹ וְהָיוּ לְבָשָׂר אֶחָד: **כה** וַיְהִי
שְׁנֵיהֶם עֶרְוִמִּים אָדָם וְאִשְׁתּוֹ וְלֹא
נִכְלָמִים: **ג** וְהִנָּחַשׁ הָיָה
חָכֵם [י"ג: הִי עֵרֹם] מִכָּל חַיַּת הַחוּץ
שֶׁעָשָׂה ה' אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
לְאִשָּׁה בְּאִמָּתָ²⁹ [כִּי] אָמַר ה' לֹא
תֵאכְלוּ מִכָּל עֵץ הַגֶּן: **ב** וַתֹּאמֶר
הָאִשָּׁה לְנָחַשׁ מִפְּרִי עֵץ הַגֶּן
נֹאכַל: **ג** וּמִפְּרִי עֵץ הַגֶּן שְׂבֵאֲמָצַע הַגֶּן
אָמַר ה' לֹא תֵאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא
תִגְעוּ³⁰ בּוֹ שְׂמָא³¹ תִּמּוֹתוּן: **ד** וַיֹּאמֶר
הִנָּחַשׁ לְאִשָּׁה לֹא מוֹת תִּמּוֹתוּן:
ה כִּי גִלּוֹי לִפְנֵי ה' כִּי בְיוֹם שֶׁתֵּאכְלוּ
מִמֶּנּוּ תִּפְתַּחַנָּה עֵינֵיכֶם וְהִיִּיתֶם
כְּגִדּוּלִים³² מִכִּירִים בֵּין טוֹב לָרָע: **ו**
וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאכֹל
וְכִי רְפוּאָה³³ הוּא לְעֵינַיִם וְנִחְמַד הָעֵץ
לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ וַתִּקַּח מִפְּרִיו וַתֵּאכַל
וַתִּתֵּן אֵף לְבַעֲלָהּ עִמָּה וַיֵּאכְלוּ: **ז**
וַתִּפְתַּחַנָּה³⁴ עֵינֵי שְׁנֵיהֶם וַיֵּדְעוּ כִּי

אָדָם נִפְשָׁא חַיָּתָא הוּא שְׁמִיה:
[שלישי] **כ** וַיִּקְרָא אָדָם שְׁמֵהּ
לְכָל בְּעִירָא וְלַעֲוִפָּא דְשָׁמַיָא וְלִכָּל
חַיַּת בְּרָא וְלָאָדָם לֹא אִשְׁכַּח סִמְךָ
כַּקְבִּלְיָה: **כא** וַרְמָא יי אֱלֹהִים שֵׁנִיתָא
עַל אָדָם וַדְמוּךְ וְנָסִיב חֲדָא
מִעֲלֻעֻהֵי וּמְלִי בְסָרָא תַּחוּתָה: **כב**
וּבְנָא יי אֱלֹהִים יֵת עֲלֻעָא
דְנָסִיב מִן אָדָם לְאִתְתָּא וְאִתְיָה
לְוֹת אָדָם: **כג** וַאֲמַר אָדָם הֲדָא
זְמָנָא גְרָמָא מְגֵרְמִי וּבְסָרָא מִבְּסָרִי
לְדָא יִתְקֵרִי אִתְתָּא אָרִי מִבְּעֵלָהּ
נָסִיבָא דָּא: **כד** עַל כֵּן יִשְׁבּוּק גְּבֵר
בֵּית מִשְׁכָּבִי אָבוּהִי וְאִמִּיה וַיִּדְבּוּק
בְּאִתְתִּיהָ וַיְהִי לְבָסָרָא חָד: **כה** וַהֲוֹ
תַרְוִיהוֹן עֲרִטְלָאִין אָדָם וְאִתְתִּיהָ וְלֹא
מִתְכַּלְמִין: **ג** וְהִנָּחִישׁ הָוָה
חֲכִים [י"ג: הָוָה עֲרִים] מִכָּל חַיַּת בְּרָא
דְעֵבֵד יי אֱלֹהִים וַאֲמַר
לְאִתְתָּא בְּקִשְׁטָא [אָרִי] אָמַר יי לֹא
תִיכְלוּן מִכָּל אֵילָן גִּנְתָּא: **ב** וַאֲמַרְתָּ
אִתְתָּא לְחֻוּיָא מִפְּרִי אֵילָן גִּנְתָּא
נִיכּוּל: **ג** וּמִפְּרִי אֵילָנָא דְבְּמִצְעוֹת גִּנְתָּא
אָמַר יי לֹא תִיכְלוּן מִנֵּיהּ וְלֹא
תִקְרְבוּן בֵּיה דְלִמָּא תִּמּוֹתוּן: **ד** וַאֲמַר
חֻוּיָא לְאִתְתָּא לֹא מָמַת תִּמּוֹתוּן:
ה אָרִי גְלִי קָדָם יי אָרִי בְיוֹמָא דְתִיכְלוּן
מִנֵּיהּ יִתְפַּתַּחַן עֵינֵיכֶון וְתִהְיוּן
כְּרַבְרָבִין חֲכָמִין בֵּין טֹב לְבִישׁ: **ו**
וְחֻזַּת אִתְתָּא אָרִי טֹב אֵילָנָא לְמִיכַל
וְאָרִי אָסוּ הוּא לְעֵינִין וּמְרַגֵּג אֵילָנָא
לְאִסְתַּכְלָא בֵּיה וְנָסִיבַת מֵאִבִּיה וְאִכְלַת
וַיְהִיבַת אָף לְבַעֲלָהּ עִמָּה וַאֲכָלוּ: **ז**
וְאִתְפַּתַּחַת עֵינֵי תַרְוִיהוֹן וַיֵּדְעוּ אָרִי

²⁷ ראה רש"י זבחים קיג: ד"ה רמא.

²⁸ לשון עתיד, ע"י ו' ההיפוך, וכן בהמשך 'והיו'.

²⁹ דברים ג', טו ועוד.

³⁰ לשון נגיעה מתורגם בדרך כלל בלשון 'קרב'.

³¹ רש"י סוכה לח. ד"ה דלמא.

³² להלן יב, יז ועוד.

³³ ראה יונתן ירמיהו ל', יג ועוד (ובאונקלוס להלן ג,

ב ועוד).

³⁴ 'ואתפתחא' - כך צורת רבות נקבות בארמית -

ראה רש"י שמות א, יז.

עִירָמָם הֵם וַיִּתְּפְרוּ עָלֶיהָ
 תֹאמְרָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֻלֹת: ^ח
 וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל יְהוָה אֱלֹהִים
 מִתְּהִלָּה בְּגֹן לָרוּחַ הַיּוֹם וַיִּתְּחַבֵּא
 הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְהוָה אֱלֹהִים
 בַּתּוֹךְ עֵץ הַגֵּן: ^ט וַיִּקְרָא יְהוָה אֱלֹהִים
 אֶל־הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אַיֶּכָּה: ^י
 וַיֹּאמֶר אֶת־קוֹלְךָ שָׁמַעְתִּי בְּגֹן
 וַאֲיָרָא כִּי־עִירַם אֲנִכִּי וְאַחֲבָא:
^{יא} וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עִירַם
 אֶתָּה הַמְּוַדֵּעַן אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵבִלְתִּי
 אֲכַל־מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ: וַיֹּאמֶר הָאָדָם
 הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּה עִמָּדִי הִוא נִתְּנָה־לִּי
 מִן־הֶעָץ וָאֲכַל: ^{יב} וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים
 לָאִשָּׁה מַה־זֹּאת עָשִׂית וְתֹאמְרִי
 הָאִשָּׁה הִנָּחֵשׁ הַשִּׂיאָנִי וָאֲכַל: ^{יד}
 וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהִים אֶל־הַנָּחֵשׁ
 כִּי עָשִׂית זֹאת אֲרוּרָה אַתָּה
 מִכָּל־הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה
 עַל־גִּחְוֹנֶךָ תֵּלֵךְ וְעֹפֵר תֹּאכַל כָּל־יְמֵי
 חַיֶּיךָ: ^{טו} וַאֲיִכָּה אֲשִׁית בֵּינְךָ וּבֵין
 הָאִשָּׁה וּבֵין זְרַעֲךָ וּבֵין זְרַעָהּ הִוא
 יִשׁוּפְךָ
 וְאַתָּה תִּשׁוּפֶנּוּ עֵקֶב: (ס)
^{טז} אֶל־הָאִשָּׁה אָמַר הִרְבָּה אֲרֻבָּה
 עֲצֻבוֹנְךָ וְהִרְבֵּךְ בְּעָצֵב תֵּלְדִי בָנִים
 וְאֶל־אִישׁךָ תִּשְׁוָקֶתְךָ וְהִוא
 יִמְשָׁל־בְּךָ: (ס) ^{יז} וּלְאָדָם אָמַר
 כִּי־שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וְתֹאכַל
 מִן־הֶעָץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא
 תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבוּרְךָ

עִירוּמִים הֵם וַיִּתְּפְרוּ לָהֶם עָלֶיהָ
 תֹאמְרִים וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם חֲגֻרוֹת: ^ח
 וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל הַמֵּאמֵר שֶׁל ה' אֱלֹהִים
 מִתְּהִלָּה ³⁵ בְּגִנָּה לַמְּנוּחָה ³⁶ הַיּוֹם וַיִּתְּחַבֵּא
 אָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי ה' אֱלֹהִים
 בַּתּוֹךְ עֵץ הַגֵּנָה: ^ט וַיִּקְרָא ה' אֱלֹהִים
 לְאָדָם לוֹ אַיֶּכָּה ³⁷ אַתָּה: ^י
 וַיֹּאמֶר אֶת קוֹל מֵאמֵר שָׁמַעְתִּי בְּגִנָּה
 וַאֲיָרָא כִּי עִירוּם אֲנִכִּי וְאַחֲבָא:
^{יא} וַיֹּאמֶר מִי הִגִּיד לְךָ כִּי עִירוּם
 אַתָּה הַמֶּנּוּ הָעֵץ שְׁצוּיִתִּיךָ בְּשֵׁל ³⁸ שֶׁלֹּא
 לֵאכּוֹל מִמֶּנּוּ אֲכַלְתָּ: ^{יב} וַיֹּאמֶר אָדָם
 הָאִשָּׁה שֶׁנָּתַתָּה עִמָּי הִיא נָתַנָּה לִי
 מִן הָעֵץ וְאֲכַלְתִּי: ^{יג} וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים
 לָאִשָּׁה מַה זֹּאת עָשִׂית וְתֹאמְרִי
 הָאִשָּׁה הִנָּחֵשׁ הַטְּעֵנִי וָאֲכַל: ^{יד}
 וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים לַנָּחֵשׁ
 כִּי עָשִׂית זֹאת אֲרוּרָה אַתָּה
 מִכָּל הַבְּהֵמָה וּמִכָּל חַיַּת הַחֹוץ
 עַל מַעֲיֶיךָ ³⁹ תֵּלֵךְ וְעֹפֵר תֹּאכַל כָּל יְמֵי
 חַיֶּיךָ: ^{טו} וַאֲיִכָּה אֲשִׁיב וּבֵין בִּנְיָךְ וּבֵין
 הָאִשָּׁה וּבֵין בִּנְיָךְ וּבֵין בְּנֵיהָ הִוא
 יִהְיֶה זָכוֹר מִה שְׁעָשִׂיתָ לוֹ לִפְנִים ⁴¹
 וְאַתָּה תִּהְיֶה שׁוֹמֵר ⁴² לוֹ לְסוּף: (ס)
^{טז} לָאִשָּׁה אָמַר הִרְבָּה אֲרֻבָּה
 צָעֲרֶיךָ וְהִרְבִּינוּךָ בְּצָעַר תִּלְדִּי בָנִים
 וְאֶצֶּל בַּעֲלְךָ תִּהְיֶה תִּצְוֹנְךָ ⁴³ וְהִוא
 יִמְשׁוֹל בְּךָ: (ס) ^{יז} וּלְאָדָם אָמַר
 כִּי קִבַּלְתָּ לְמֵאמֵר אֲשֶׁר תִּתֵּן וְתֹאכַל
 מִן הָעֵץ שְׁצוּיִתִּיךָ לֵאמֹר לֹא
 תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבוּרְךָ

עֲרִטְלָאִין אֲנִין וְחִטִּיטוֹ לְהוֹן טְרָפִי
 תִּינִין וְעִבְדוֹ לְהוֹן זְרִין: ^ח
 וַיִּשְׁמְעוּ יֵת קֹל מִימְרָא דִּי אֱלֹהִים
 מִתְּהִלָּה בְּגִנְתָּא לְמִנְחָ יוֹמָא וְאַטְמַר
 אָדָם וְאַתְתִּיה מִן קֹדֶם יִי אֱלֹהִים
 בְּגוֹ אֵילָן גִּנְתָּא: ^ט וַיִּקְרָא יִי אֱלֹהִים
 לְאָדָם וַיֹּאמֶר לִיה אָן אַתָּ: ^י
 וַיֹּאמֶר יֵת קֹל מִימְרָךְ שָׁמַעִית בְּגִנְתָּא
 וְדִחִילִית אַרִי עֲרִטְלָאִי אָנָא וְאַטְמַרִית:
^{יא} וַיֹּאמֶר מֵאֵן חַוִּי לְךָ אַרִי עֲרִטְלָאִי
 אַתָּ הֵמֶן אֵילָנָא דְּפִקִּידְתָּךְ בְּדִיל דְּלֹא
 לְמִיכַל מְנִיה אֲכַלְתָּ: ^{יב} וַיֹּאמֶר אָדָם
 אַתְתָּא דִּיהִבְתָּ עִמִּי הִיא יְהִבְתָּ לִּי
 מִן אֵילָנָא וְאֲכַלְתִּי: ^{יג} וַיֹּאמֶר יִי אֱלֹהִים
 לְאַתְתָּא מָא דָּא עֲבַדְתָּ וְאַמְרַת
 אַתְתָּא חַוִּיא אֲטַעֲנִי וְאֲכַלְתִּי: ^{יד}
 וַיֹּאמֶר יִי אֱלֹהִים לְחַוִּיא
 אַרִי עֲבַדְתָּ דָּא לִיט אַתָּ
 מִכָּל בְּעִירָא וּמִכָּל חַיַּת בְּרָא
 עַל מַעֲדָ תִּצְוִיל וְעֹפְרָא תִּיכּוֹל כָּל יוֹמֵי
 חַיֶּיךָ: ^{טו} וְדַבְּבוּ אֲשׁוּי בֵּינְךָ וּבֵין
 אַתְתָּא וּבֵין בִּנְךָ וּבֵין בְּנֵיהָ הִוא
 יְהִי דְּכִיר מָא דְּעֲבַדְתָּ לִּיה מִלְּקַדְמִין
 וְאַתָּ תְּהִי נָטַר לִיה לְסוּפָא: (ס)
^{טז} לְאַתְתָּא אָמַר אֲסַגָּא אֲסַגִּי
 צָעֲרִכִי וְעִדְוִיכִי בְּצָעַר תִּלְדִּין בָּנִין
 וְלִנְתָּ בְּעִלְיךָ תְּהִי תִּצְוֹנְךָ וְהִוא
 יִשְׁלוּט בִּידְךָ: (ס) ^{יז} וּלְאָדָם אָמַר
 אַרִי קִבַּלְתָּא לְמִימַר אַתְתָּךְ וְאֲכַלְתָּ
 מִן אֵילָנָא דְּפִקִּידְתָּךְ לְמִימַר לֹא
 תִּיכּוֹל מְנִיה לִיטָא אַרְעָא בְּדִילְךָ

³⁵ 'מִתְּהִלָּה' הוּא תִּרְגוּם שֶׁל 'הוֹלֵךְ' (לַעֲלִי ב, יד; לַהֲלֹךְ כד, סה; וַיִּקְרָא יא, כ כא כז מִב; וְכֵן תִּרְגַּם רַש"י בַּדְּנִיָּאל ד, כו).
³⁶ רַמְבַּ"ם שְׁמוֹת יב, ו.
³⁷ לַהֲלֹךְ יח, ט; יט, ה; כב, ז; לח, כא.
³⁸ כֹּלָה"כ קִהְלַת ח, יז; וְרֹאה שֵׁם אֲב"ע: "וּפִירוּשׁ 'בְּשֵׁל' כִּמוּ 'בְּעִבּוֹר'".
³⁹ רֹאה לַהֲלֹךְ כה, כג; "וּלְפִי שֶׁהַמַּעֲשִׂים מִבְּפִנִּים לִבְטָן קִרָּא לִבְטָן מַעֲשִׂים" (סִפְר הַשּׁוּרְשִׁים לַרד"ק שׁוּרֵשׁ 'מַעַה').
⁴⁰ רֹאה לַהֲלֹךְ יג, טז וְעוֹד.
⁴¹ דְּבָרִים ב, י וְעוֹד.
⁴² דְּבָרִים ז, ט.
⁴³ תַּלְמוּדִי מִנְחָם בֵּן סֵרוּק, עֵרֶךְ 21.
⁴⁴ כֹּלָה"כ יוֹנָה א, יב; וְהַכּוֹנֵה 'בְּגִלְלָךְ' וְכֹלְהָ ל, כז.

בַּעֲצָבוֹן תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: **יח**
 וְקוֹץ וְדַרְדָּר תַּצְמִיחַ לְךָ וְאָכַלְתָּ
 אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: **יט** בְּזִיעַת אֶפְיֶיךָ
 תֹאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבֶבְךָ אֶל־הָאֲדָמָה
 כִּי מִמֶּנָּה לִקְחָתָּ כִּי־עֲפָר אֶתָּה
 וְאֶל־עֲפָר תָּשׁוּב: **כ** וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם
 אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִוא הִיְתָה אִם
 כָּל־חַי: **כא** וַיֵּעַשׂ יְהוָה אֱלֹהִים
 לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ כִּתְנוּת
 עוֹר וַיְלַבֵּשֵׁם: (פ)
 [רביעי] **כב** וַיֹּאמֶר | יְהוָה אֱלֹהִים
 הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאֶתֶד
 מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה |
 פְּרִי־שֵׁלַח יָדוֹ וְלָקַח גַּם מִעֵץ הַחַיִּים
 וְאָכַל וְחַי לְעֹלָם: **כג** וַיִּשְׁלַחְהוּ יְהוָה
 אֱלֹהִים מַגְוָעִדָן לַעֲבֹד
 אֶת־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשֵּׁם: **כד**
 וַיִּגְרַשׂ אֶת־הָאָדָם וַיִּשְׁכַּן מִקֶּדֶם
 לְגִוְעָדָן אֶת־הַכְּרָבִים וְאֵת לֶהֱט
 הַחֶרֶב הַמַּתֵּה־פֶּכֶת לְשֹׁמֵר אֶת־דֶּרֶךְ
 עֵץ הַחַיִּים: (ס) **ד** * וְהָאָדָם יָדַע
 אֶת־חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתֵּהָרֵ וַתֵּלֶד אֶת־קַיִן
 וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ אֶת־יְהוָה: **ב**
 וַתִּסָּף לָלֶדֶת אֶת־אָחִיו אֶת־הָבֶל
 וַיְהִי־הֶבֶל רָעָה צָאן וְלֶקֶן הָיָה עֹבֵד
 אֲדָמָה: **ג** וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים וַיָּבֵא קַיִן
 מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה לַיהוָה: **ד**
 וְהֶבֶל הֵבִיא גַם־הוּא מִבְּכֹרוֹת צֹאנוֹ
 וּמִחֻלְבֵּהֶן וַיִּשָּׁע יְהוָה
 אֶל־הֶבֶל וְאֶל־מִנְחָתוֹ: **ה** וְאֶל־קַיִן
 וְאֶל־מִנְחָתוֹ לֹא שָׁעָה וַיַּחַר לְקַיִן
 מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו: **ו** וַיֹּאמֶר יְהוָה

בַּעֲמַל⁴⁵ תֹּאכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: **יח**
 וְקוֹצִים וְאִטְסִים תַּצְמִיחַ לְךָ וְאָכַלְתָּ
 אֶת עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: **יט** בְּזִיעָה שֶׁל אֶפְיֶיךָ
 תֹאכַל לֶחֶם עַד שֶׁתּוֹשֵׁב לְאָרֶץ
 שִׁמְמָנָה נִבְרָאת כִּי עֶפֶר אֶתָּה
 וְלַעֲפָר תָּשׁוּב: **כ** וַיִּקְרָא אָדָם שֵׁם
 אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִיא הִיְתָה אִם
 שֶׁל כָּל בְּנֵי הָאָדָם: **כא** וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים
 לָאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ לְבוּשִׁים שֶׁל כְּבוֹד⁴⁶
 עַל עוֹר⁴⁷ בָּשָׂר וַיְלַבִּישֵׁם: (פ)
 [רביעי] **כב** וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹהִים
 הֵן אָדָם הִיָּה אֶחָד⁴⁸ בְּעוֹלָם
 מִמֶּנּוּ לְדַעַת טוֹב וָרָע וְעַתָּה
 שִׁמָּא יוֹשִׁיט יָדוֹ וְלָקַח אֶף מִעֵץ הַחַיִּים
 וְאָכַל וְחַי לְעוֹלָם: **כג** וַיִּשְׁלַחְהוּ ה'
 אֱלֹהִים מִהַגְנָה שֶׁל עֵדָן לַעֲבוֹד
 בָּאָרֶץ שֶׁנִּבְרָא מִשֵּׁם: **כד**
 וַיִּגְרַשׂ אֶת אָדָם וַיִּשְׁכַּן לְפָנִים⁴⁹
 לַגֵּנֶה שֶׁל עֵדָן אֶת הַכְּרוֹבִים וְאֵת לֶהָב⁵⁰
 הַחֶרֶב שֶׁמַּתֵּה־פֶכֶת לְשׁוֹמֵר אֶת דֶּרֶךְ
 עֵץ הַחַיִּים: (ס) **ד** * וְאָדָם יָדַע
 אֶת חַוָּה אִשְׁתּוֹ וַתֵּהָרֵ וַתֵּלֶד אֶת קַיִן
 וַתֹּאמֶר קָנִיתִי אִישׁ מִלִּפְנֵי ה': **ב**
 וַתוֹסֵף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל
 וַיְהִי הָבֶל רוֹעֵה צֹאן וְקַיִן הָיָה עֹבֵד
 בָּאֲדָמָה: **ג** וַיְהִי מִסּוֹף יָמִים וַיָּבֵא קַיִן
 מִהַפְרִי שֶׁל הָאָרֶץ קֶרֶבֶן לִפְנֵי ה': **ד**
 וְהָבֶל הֵבִיא אֶף הוּא מִבְּכֹרֵי⁵¹ צֹאנוֹ
 וּמִשְׁמָנִיהֶם וַיְהִי⁵² רָצוֹן מִלִּפְנֵי ה'
 בְּהֶבֶל וּבְקֶרְבֶּנוֹ: **ה** וּבְקַיִן
 וּבְקֶרְבֶּנוֹ לֹא הָיָה רָצוֹן וַיִּחְזַק⁵³ לְקַיִן
 מְאֹד וַיִּפְּלוּ פָּנָיו: **ו** וַיֹּאמֶר ה'

בַּעֲמַל תִּיכְלֶנָּה כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ: **יח**
 וְכִבְיִן וְאִטְסִין תַּצְמַח לְךָ וְתִיכּוֹל
 יָת עֵסֶבָּא דְחֻקְלָא: **יט** בְּזִיעַתָּא דְאַפְּךָ
 תִּיכּוֹל לְחֻמָּא עַד דְּתַתְּתָב לְאַרְעָא
 דְּמִנָּה אֶתְבְּרִיתָא אֲרִי עֲפָרָא אֶתָּה
 וְלַעֲפָרָא תִתְּנוּב: **כ** וַיִּקְרָא אָדָם שׁוֹם
 אֶתְתִּיה חַוָּה אֲרִי הִיא הִוָּת אִמָּא
 דְּכָל בְּנֵי אָנְשָׂא: **כא** וַעֲבַד יי אֱלֹהִים
 לָאָדָם וּלְאֶתְתִּיה לְבוּשִׁין דִּיקָר
 עַל מִשְׁךְ בְּסָרְהוֹן וְאֶלְבִּישׁוֹן: (פ)
 [רביעי] **כב** וַיֹּאמֶר יי אֱלֹהִים
 הָא אָדָם הִוָּה יְחִידָאִי בְּעוֹלָמָא
 מִנִּיה לְמַדַּע טָב וְבִישׁ וְכַעַן
 דְּלִמָּא יוֹשִׁיט יָדִיה וְיֹסֵב אֶף מֵאִלָּן חַיָּיא
 וַיִּיכּוֹל וַיִּיחִי לְעוֹלָם: **כג** וַיִּשְׁלַחְהוּ יי
 אֱלֹהִים מִגְנָתָא דְעֵדָן לְמַפְלַח
 בְּאַרְעָא דְאֶתְבְּרִי מִתְּמָן: **כד**
 וַתִּרְיֵד יֵת אָדָם וְאִשְׁרֵי מִלְּקַדְמִין
 לְגִנְתָּא דְעֵדָן יֵת כְּרוּבִיא וַיֵּת שְׁנַן
 חֶרֶבָא דְמַתֵּה־פֶּכֶא לְמִטֵּר יֵת אוֹרַח
 אִילָן חַיָּיא: (ס) **ד** * וְאָדָם יָדַע
 יֵת חַוָּה אֶתְתִּיה וַעֲדִיאַת וַיִּלִּידַת יֵת קַיִן
 וַיֹּאמֶר קָנִיתִי גִבְרָא מִן קָדָם יי: **ב**
 וַאֲוִסִּיפַת לְמִילַד יֵת אָחוּהִי יֵת הָבֶל
 וַיְהוּה הָבֶל רָעִי עֲנָא וְקַיִן הוּוה פִּלַּח
 בְּאַרְעָא: **ג** וַיְהוּה מִסּוֹף יוֹמִין וַיָּבֵא יֵת קַיִן
 מֵאִבָּא דְאַרְעָא קֶרְבָּנָא קָדָם יי: **ד**
 וְהָבֶל אִיתִי אֶף הוּא מִבְּכִירֵי עֲנִיָּה
 וּמִשְׁמִינִיהוּ וַיְהוּת רָעוּא מִן קָדָם יי
 בְּהָבֶל וּבְקֶרְבָּנִיה: **ה** וּבְקַיִן
 וּבְקֶרְבָּנִיה לֹא הוּוה רָעוּא וַתִּקְרִי לְקַיִן
 לְחֻדָּא וְאֶתְכַבִּישׁוּ אִפּוּהִי: **ו** וַיֹּאמֶר יי

⁴⁵ ראה להלן מא, נא; לא, מב; דברים כו, ז.

⁴⁶ שמות כח, ב ועוד.

⁴⁷ ויקרא ד, יא ועוד.

⁴⁸ יונתן ישעיהו נא, ב; מלאכי ב, טו.

⁴⁹ דברים ב, י ועוד.

⁵⁰ יונתן שופטים ג, כב; שמואל א' ז, ז; והוא

"הברזל שבראש העץ של רומח" (ראה רש"י

סנהדרין פב. ד"ה שלף, ורש"י כאן).

⁵¹ שמות כג, טז ועוד.

⁵² באונקלוס 'וְהָיָה' ('וְהָיָה' – כדלהלן י, י ועוד)

בהתאם ל'רַעוּא' בארמית.

⁵³ להלן מא, נו.

⁵⁴ ראה שמות ג, ו; ריטב"א ר"ה יז. ד"ה ר"א.

אֶל־קִינָן לָמָּה חָרָה לְךָ וְלָמָּה נִפְּלוּ
פָּנֶיךָ: ^ז הֲלוֹא אִם־תִּיטִיב
שְׁאֵת וְאִם לֹא תִיטִיב
לִפְתָּח חֲטָאת רִבְּקָה
וְאֵלֶיךָ תִּשְׁוֹקֶתָו
וְאַתָּה תִּמְשָׁל־בּוֹ: ^ח וַיֹּאמֶר קִינָן
אֶל־הֶבֶל אַחִיו וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה
וַיִּקָּם קִינָן אֶל־הֶבֶל
אֶחָיו וַיַּהַרְגֵהוּ: ^ט וַיֹּאמֶר יִהְיֶה אֶל־קִינָן
אִי הֶבֶל אַחִיד וַיֹּאמֶר לֹא יִדְעֵתִי
הַשֹּׁמֵר אַחִי אֲנִכִּי: ^י וַיֹּאמֶר מָה עָשִׂיתָ
קוֹל דְּמִי
אֲחִיד צָעֲקִים אֵלַי מִזֶּה־הָאָדָמָה: ^{יא}
וְעַתָּה אֲרוּר אַתָּה מִן־הָאָדָמָה
אֲשֶׁר פָּצְתָה אֶת־פִּיהָ לִקְחַת
אֶת־דְּמִי אַחִיד מִיָּדֶךָ: ^{יב} כִּי
תַעֲבֹד אֶת־הָאָדָמָה לֹא־תִסָּף תִּתֶּכֶת
לְךָ גֶּעַ וְגַד תִּהְיֶה בָאָרֶץ: ^{יג}
וַיֹּאמֶר קִינָן אֶל־יִהוָה גְּדוֹל עֲוֹנִי
מִנְּשׂוֹא: ^{יד} הֵן גִּרְשֵׁת אֹתִי הַיּוֹם
מֵעַל פָּנֶי הָאָדָמָה וּמִפָּנֶיךָ
אֶסְתָּר וְהָיִיתִי גֶעַ
וְנָד בָּאָרֶץ וְהָיָה כָל־מִצְאִי
יַהַרְגֵנִי: ^{טו} וַיֹּאמֶר לוֹ יִהְיֶה לְכֹן
כָּל־הַרְגָּה קִינָן שִׁבְעֵתִים
יָקָם וַיֵּשֶׁם יִהְיֶה לְקִינָן אוֹת

לְקִינָן לָמָּה חָזַק ⁵⁵ לְךָ וּלְמָה נִסְתָּרוּ
פָּנֶיךָ: ^ז הֲלֹא אִם תִּיטִיב מַעֲשִׂיךָ ⁵⁶
יַעֲזֹב ⁵⁷ לְךָ וְאִם לֹא תִיטִיב מַעֲשִׂיךָ
לַיּוֹם הַדִּין חֲטָאֵךְ שְׁמוֹר ⁵⁸
עֲתִיד ⁵⁹ לְהִנָּקֵם ⁶⁰ מִמֶּךָ אִם לֹא תִשׁוּב ⁶¹
וְאִם תִּשׁוּב יַעֲזֹב לְךָ: ^ח וַיֹּאמֶר קִינָן
לְהֶבֶל אַחִיו וַיְהִי בִּהְיוֹתָם בַּשָּׂדֶה
וַיִּקָּם קִינָן לְהֶבֶל [י"ג: עַל הַבֶּל]
אֶחָיו וַיַּהַרְגֵהוּ: ^ט וַיֹּאמֶר ה' לְקִינָן
אַיֵּה הֶבֶל אַחִיד וַיֹּאמֶר לֹא יוֹדַע אֲנִי ⁶²
הַשֹּׁמֵר אַחִי אֲנִי: ^י וַיֹּאמֶר מָה עָשִׂיתָ
קוֹל דֵּם מִשְׁפָּחוֹת ⁶³ שַׁעֲתִידוֹת לְצֹאת ⁶⁴
מִן אַחִיד צוֹעֲקִים ⁶⁵ לְפָנַי מִן הָאָרֶץ: ^{יא}
וְעַתָּה אֲרוּר אַתָּה מִן הָאָרֶץ
שִׁפְתָּחָה ⁶⁶ אֵת פִּיהָ וְקִבְּלָהּ
אֵת דָּמוֹ שֶׁל אַחִיד מִן יָדֶךָ: ^{יב} כִּי
תַעֲבֹד בָּאָרֶץ לֹא תוֹסֵף לָתֵת כּוּחָהּ
לְךָ מִטּוֹלָטֵל וְגוֹלָה ⁶⁷ תִּהְיֶה בָאָרֶץ: ^{יג}
וַיֹּאמֶר קִינָן לְפָנַי ה' גְּדוֹל עֲוֹנִי
מִלְּעֻזָּב ⁶⁸: ^{יד} הֵן גִּרְשֵׁת אוֹתִי יוֹם זֶה
מֵעַל פָּנֶי הָאָרֶץ וּמִפָּנֶיךָ
אֵין אֶפְשָׁר לְהִסְתָּר ⁶⁹ וְהִיטִי ⁷⁰ מִטּוֹלָטֵל
וְגוֹלָה בָאָרֶץ וְהָיָה כָל שִׁמְצָאֵנִי
יַהַרְגֵנִי: ^{טו} וַיֹּאמֶר לוֹ ה' לִכֹּן
כָּל הַהוֹרָגִים ⁷¹ קִינָן לִשְׁבַעַת דּוֹרוֹת
יָקוֹם ⁷² מִמֶּנּוּ וַיֵּשֶׁם ה' לְקִינָן אוֹת

לְקִינָן לָמָּה חָזַק לְךָ וּלְמָה אֶתְפָּאֵשׁ
אִפְּךָ: ^ז הֲלֹא אִם תִּיטִיב עוֹבְדֶךָ
יִשְׁתָּבִיךָ לְךָ וְאִם לֹא תִיטִיב עוֹבְדֶךָ
לַיּוֹם דִּינָא חֲטָאֵךְ נָטִיר
עֲתִיד לְאֶתְפָּרַעַת מִנֶּךָ אִם לֹא תִתְּנוּ
וְאִם תִּתְּנוּ יִשְׁתָּבִיךָ לְךָ: ^ח וַיֹּאמֶר קִינָן
לְהֶבֶל אַחִיו וַיְהִי בִּמְהִירוֹן בְּחִקְלָא
וְקָם קִינָן לְהֶבֶל [י"ג: עַל הֶבֶל]
אֶחָיו וַיַּהַרְגֵהוּ: ^ט וַיֹּאמֶר יי לְקִינָן
אֵין הֶבֶל אַחִיד וַיֹּאמֶר לֹא יוֹדַעַתִּי
הַנֹּטֵר אַחִי אֲנִי: ^י וַיֹּאמֶר מָה עֲבַדְתָּ
קָל דֵּם וְרַעְיָן דַּעֲתִידָן לְמַפֵּק
מִן אַחִיד קִבְּלָן קְדָמִי מִן אַרְעָא: ^{יא}
וּכְעַן לִיט אֵת מִן אַרְעָא
דַּפְתָּחַת יֵת פִּמָּה וְקִבְּלִית
יֵת דְּמִיָּה דַּאֲחִיד מִן יָדֶךָ: ^{יב} אֲרִי
תַפְלַח בָּאָרְעָא לֹא תוֹסִיף לְמַתָּן חִילָה
לְךָ מִטְּלָטֵל וְגָלִי תִּהְיֶה בָאָרְעָא: ^{יג}
וַיֹּאמֶר קִינָן קְדָם יי סְגִי חוֹבִי
מִלְּמַשְׁבָּק: ^{יד} הָא תְּרִיכְתָּא יֵתִי יוֹמָא דִּין
מֵעַל אִפִּי אַרְעָא וּמִן קִדְמָךָ
לִית אֶפְשָׁר לְאֶסְמָרָא וְאִיִּהִי מִטְּלָטֵל
וְגָלִי בָאָרְעָא וְהָיָה כָל דִּישְׁכַּחְנִי
יִקְטְלֵנִי: ^{טו} וַיֹּאמֶר לִיָּה יי בְּכִין
כָּל קְטוֹלִיאָ קִינָן לִשְׁבַעַת דְּרִין
יִתְפָּרַע מִנִּיָּה וְשׁוּי יי לְקִינָן אֵתֵא

⁵⁵ להלן מא, נז.

⁵⁶ שמות כג, יב ועוד.

⁵⁷ ראה יונתן ישעיהו יח, ו (ואונקלוס להלן לט, ו ועוד).

⁵⁸ יונתן שמואל א' ט, כד.

⁵⁹ הלשון 'עתיד' נמצא גם בלשון המקרא (דברים לב, לה ועוד).

⁶⁰ יונתן ירמיהו מו, י.

⁶¹ לעיל ג, יט ועוד.

⁶² 'ידענא' - 'ידע אנא' ('ידע' - יודע; בראשית לג, יג; במדבר כד, טז).

⁶³ יהושע ז, יד; זכריה יב, יד.

⁶⁴ דברים לא, ב.

⁶⁵ ראה רע"ב (ידים ד, ו) שהוא לשון תרעומת.

⁶⁶ ראה שמות ב, ו; במדבר טז, לב; כו, י.

⁶⁷ יונתן שמואל ב' טו, יט.

⁶⁸ להלן מד, כב.

⁶⁹ תרגום איוב לד, כב.

⁷⁰ לשון עבר, ע"י 'ההיפוך'.

⁷¹ ראה להלן לו, לו ועוד (וראה יונתן ירמיהו ד, לא).

⁷² דברים לב, מג.

לְבִלְתִּי הַכּוֹת־אֹתוֹ כָּל־מִצָּאָיו:
טז וַיֵּצֵא קִיִּן מִלִּפְנֵי יְהוָה
 וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ־גִּזְדָּה
 קִדְמַת־עֵדֶן:
יז וַיַּדַּע קִיִּן אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתֵּהָר וַתֵּלֶד
 אֶת־חֲנוּךְ וַיְהִי בְנָה לְעִיר וַיִּקְרָא
 שֵׁם הָעִיר כְּשֵׁם בְּנוֹ חֲנוּךְ: **יח**
 וַיֵּלֶד לְחֲנוּךְ אֶת־עֵיֶרֶד וְעֵיֶרֶד יָלַד
 אֶת־מַחֲוִיאֵל וּמַחֲוִיאֵל יָלַד
 אֶת־מֶתוֹשָׁאֵל וּמֶתוֹשָׁאֵל יָלַד
 אֶת־לָמָךְ: [חמישי]

בְּשָׁל שְׁלֹא לַהֲרוֹג אוֹתוֹ כֹּל שִׁמְצָאָנוּ:⁷³
טז וַיֵּצֵא קִיִּן מִלִּפְנֵי ה'
 וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ גִּזְדָּה וּמִטּוֹלֵט
 שְׁהִיתָה עֲשׂוּיָה עָלָיו לִפְנֵים־⁷⁴כְּנָה שֶׁל עֵדֶן:
יז וַיַּדַּע קִיִּן אֶת אִשְׁתּוֹ וַתֵּהָר וַתֵּלֶד
 אֶת חֲנוּךְ וַיְהִי בִּנְה עִיר וַיִּקְרָא
 שְׁמָהּ⁷⁵ שֶׁל הָעִיר כְּשֵׁם בְּנוֹ חֲנוּךְ: **יח**
 וַיֵּלֶד לְחֲנוּךְ אֶת עֵירֶד וְעֵירֶד
 הוֹלִיד⁷⁶ אֶת מַחֲוִיאֵל וּמַחֲוִיאֵל הוֹלִיד
 אֶת מֶתוֹשָׁאֵל וּמֶתוֹשָׁאֵל הוֹלִיד
 אֶת לָמָךְ [חמישי]

בְּדִיל דְּלֹא לְמַקְטֵל יְתִיָּה כָּל דִּישְׁכַּחְצִיָּה:
טז וַנִּפְק קִיִּן מִן קִדְם יי
 וַיֵּתִיב בְּאֶרְעָא גְּזִי וּמִטְלֵט
 דְּתָתָּה עֲבִידָא עֲלוּהִי מִלְּקִדְמִין כְּנָתָא דְּעֵדֶן:
יז וַיַּדַּע קִיִּן יְת אִתְתִּיָּה וְעַדִּיאַת וַיֵּלִיד
 יְת חֲנוּךְ וַיְהִי בְּנִי קִרְתָּא וַיִּקְרָא
 שְׁמָהּ דְּקִרְתָּא כְּשׁוּם בְּרִיָּה חֲנוּךְ: **יח**
 וַאֲתִילִיד לְחֲנוּךְ יְת עֵירֶד וְעֵירֶד
 אִולִיד יְת מַחֲוִיאֵל וּמַחֲוִיאֵל אִולִיד
 יְת מֶתוֹשָׁאֵל וּמֶתוֹשָׁאֵל אִולִיד
 יְת לָמָךְ: [חמישי]

⁷³ תרגום קהלת ז, כד.

⁷⁴ דברים ב, י ועוד.

⁷⁵ להלן יא, ט ועוד.

⁷⁶ לעיל יא, כז ועוד.